

Emigrácia spomaľuje východnú Európu pri doháňaní západu

Autori: [Nadeem Ilahi](#), [Anna Ilyina](#), a [Daria Zakharova](#)

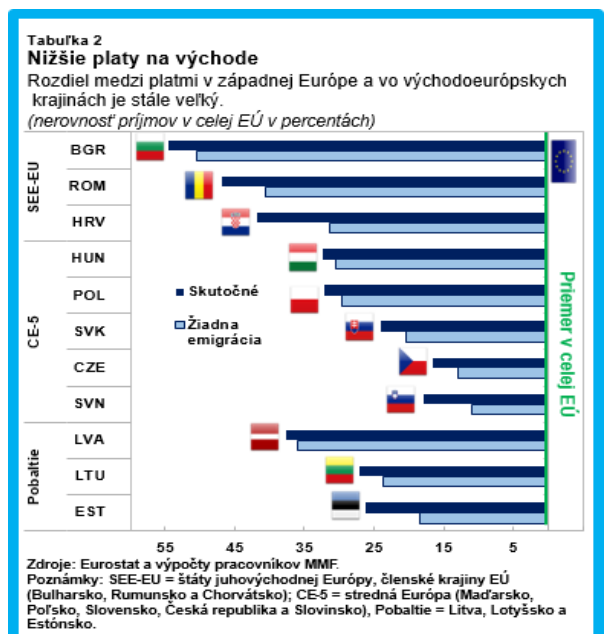
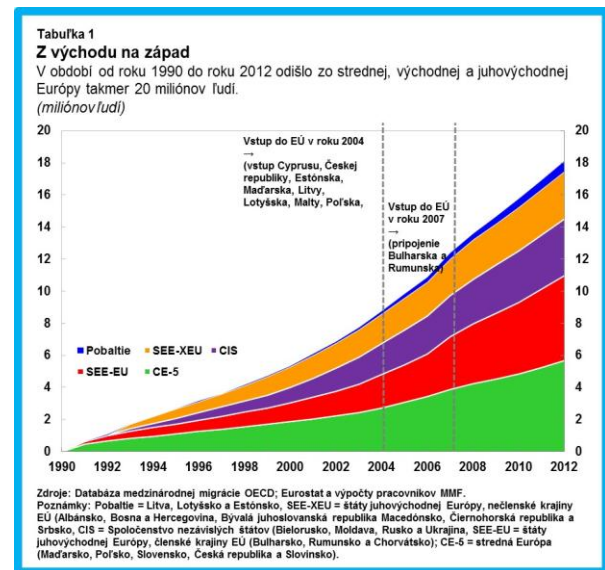
20. júla 2016

Otvorenie východnej Európy voči zvyšku sveta začiatkom 90. rokov minulého storočia prinieslo so sebou obrovské výhody. Príliv kapitálu a inovácie vyústili v lepšie inštitúcie, lepšie riadenie ekonomiky a vyššiu efektívnosť. Na druhej strane tiež viedlo k značnému a trvalému odlivu ľudí.

Takmer 20 miliónov ľudí, prevažne mladých a kvalifikovaných Východoeurópanov – čo sa rovná kombinovanému počtu obyvateľov Českej republiky a Maďarska – odišlo za posledných 25 rokov zo svojich krajín hľadať lepšie príležitosti v zahraničí (tabuľka 1). A hoci prispeli k bohatstvu prijímajúcich krajín a EÚ ako celku, ich odchod spomalil ich rast domovských krajín a približovanie životnej úrovne k vyspelejšej Európe. Štúdiá vypracovaná pracovníkmi MMF navrhuje politické možnosti na vytvorenie rovnováhy.

Emigrácia spomalila rast východnej Európy

Hospodárska migrácia je vecou osobnej voľby. Motiváciou pre odchod Východoeurópanov sú najmä lepšie pracovné miesta a vyššie platy (tabuľka 2). Mnohí títo hospodárski migranti sú vysoko kvalifikovaní (napríklad lekári, architekti, inžinieri) a mladší, než je priemerný vek v ich domovskej krajine. Čím neefektívnejšia vláda a čím slabšie inštitúcie (ktoré strážia zákonnosť, presadzujú zodpovednosť a bojujú proti korupcii) v ich domovských krajinách, tým väčšia pravdepodobnosť, že mladí a vzdelaní ľudia budú hľadať lepšie príležitosti v zahraničí. Zatiaľ čo emigranti samotní si obvykle finančne polepšia a ich rodiny doma často využívajú finančné výhody, ich odchod oslabuje hospodársky potenciál ich domovských krajín.

Východoeurópske krajiny na tom prerobili (tabuľka 3). Veľká a trvalá emigrácia zjavne spomalila celkovú mieru rastu aj mieru rastu na obyvateľa. Podľa analýz pracovníkov Fondu by rast HDP v regióne bez vplyvu emigrácie v rokoch 1995 až 2012 bol v priemere celkom o 7 percentuálnych bodov vyšší. Niektorých pracovných kvalifikácií je nedostatok, čo znižuje rast produktivity na východe. A zatiaľ čo veľký príliv financií podporil investície a spotrebu, viedol tiež k zhodnoteniu výmenných kurzov a zníženiu konkurencieschopnosti ekonomík. Okrem toho peniaze posielané domov príbuzným zvýšili tlak na štartovné mzdy a znížili motiváciu k práci. V dôsledku toho rástli mzdy rýchlejšie než produktivita, čo viedlo k menšej návratnosti investícií a oslabeniu motivácie investovať v domovských krajinách.

S nižšou produkciou sa zvýšili vládne výdavky na sociálne dávky vo vzťahu k HDP. Odchod mladých ešte zhoršuje už existujúci trend, kedy generácia starších predstavuje zvyšujúci sa podiel populácie, čo vedie k vyšším výdavkom na penzijné dávky vo vzťahu k HDP. Vlády obvykle reagujú na tieto rozpočtové tlaky vyšším zdanením práce, čo znižuje motiváciu zamestnávateľov vytvárať pracovné miesta a vedie k tomu, že rozpočtová štruktúra sa stáva ešte menej priateľskou voči tvorbe pracovných miest a rastu.

Odchodom najmladších a najšikovnejších z východnej Európy sa proces doháňania vyspelej Európy stáva ešte náročnejší.

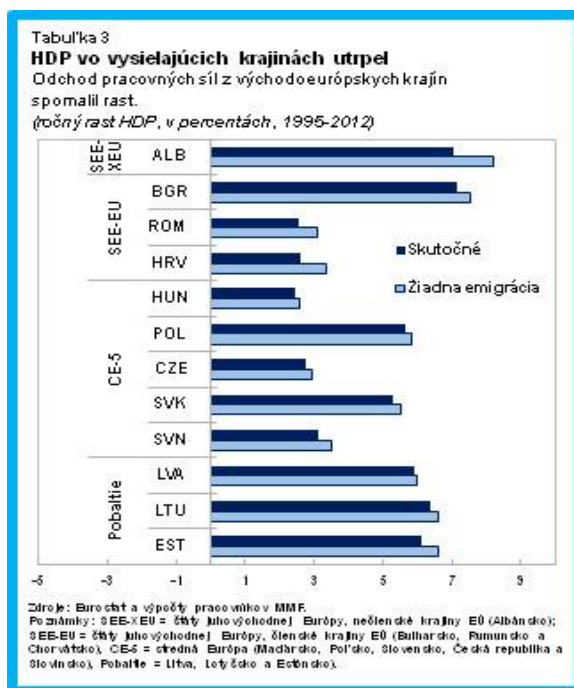
Prínos pre Európu ako celok

A aký bol dopad migrácie z východu na západ na prijímajúce krajiny? Migrácia na západ zrejme prispela k silnejšiemu rastu západoeurópskych krajín a bola ekonomickým prínosom pre EÚ ako celok. V tomto smere je hospodárska migrácia ukazovateľom úspechu projektu EÚ, ktorý vidí slobodu pohybu ako nevyhnutnú podmienku pre väčšiu ekonomickú integráciu a v konečnom dôsledku aj pre vyššie príjmy pre všetkých.

Rozdiely v príjmoch a inštitúciách medzi východom a západom sú stále veľké a faktory tlaku aj ťahu, ktoré sú hnacou silou emigrácie z východu, budú pravdepodobne ešte nejaký čas existovať. Tieto trendy sa okrem toho môžu ešte zintenzívniť s prípravou nových krajín na vstup do EÚ.

Ako to môže fungovať pre všetkých

Členstvo v EÚ prinieslo východnej Európe celkovo zásadné výhody. Čo teraz možno urobiť preto, aby sa zaistilo, že voľný pohyb pracovných síl bude prínosom ako pre vysielajúce, tak

pre prijímajúce krajiny? Aj keď niektoré úlohy sa musia splniť na mieste, existuje aj priestor pre celoeurópsku reakciu.

- **Pre východnú Európu:** lepšie inštitúcie a ekonomická politika v domovských krajinách by zvýšili ich atraktivnosť, aby v nich ľudia zostávali, emigranti sa vracali, a ľudia z iných krajín hľadali prácu vo východnej Európe. Mohla by sa tiež zvážiť ďalšia liberalizácia imigračných režimov, najmä pre kvalifikovaných pracovníkov. Vlády môžu robiť viac preto, aby pracovali s diasporami v zahraničí a využili ich odbornosť a úspory a poskytli ľuďom väčšiu motiváciu na to, aby získané peniaze investovali a nie minuli. Okrem toho možno robiť viac na udržanie a lepšie využitie existujúcich pracovných síl, napríklad lepším zladením vzdelávania s potrebami zamestnanosti a poskytovaním lepších príležitostí na školenia na pracovisku. Dôležité sú tiež reakcie politikov na fiškálne tlaky spojené s emigráciou: nezvyšovanie zdanenia práce a väčšie spoliehanie sa na spotrebné dane by viac podporilo investície a dlhodobý rast.
- **Pre EÚ:** vzhľadom na skutočnosť, že migrácia z východu na západ je pre EÚ ako celok prínosom, je tu dôvod na lepšiu redistribúciu ziskov. Napríklad veľkosť a zloženie štrukturálnych a kohéznych fondov EÚ – transfery z bohatších regiónov EÚ do chudobnejších – by mohli priamo kompenzovať negatívne dôsledky emigrácie na ekonomický potenciál vysielajúcich krajín. To by sa tiež zhodovalo s cieľom EÚ znížiť hospodárske a sociálne disparity medzi regiónmi a podporovať udržateľný rozvoj.

Nadeem Ilahi je vedúcim misie v Bosne-Hercegovine a zástupcom vedúceho Európskeho oddelenia MMF, kde pokrýva Maďarsko a Chorvátsko. Predtým pracoval ako vedúci misie pre Albánsko a Čiernu horu. Jeho výskumná a analytická práca sa zameriava na charakter a dopady medzinárodného prelievania obyvateľstva a makroekonomickú rolu ropných fondov. Pred nástupom do MMF v roku 2000 pán Ilahi pracoval na pedagogických pozíciách na McGill University v Kanade a Lahore University of Management Sciences v Pakistane. Má tituly bakalára slobodných umení (BA) a doktora filozofie (PhD) z University of California.

Anna Ilyina je v súčasnej dobe vedúca Divízie regionálnych štúdií novo vznikajúcich ekonomík na Európskom oddelení MMF. V posledných rokoch pracuje na správe o globálnej finančnej stabilite (*Global Financial Stability Report*) (na Oddelení pre finančné a kapitálové trhy MMF) a na cvičení včasného varovania (na Oddelení pre stratégiu, politiku a revíziu MMF). Má titul doktorky ekonomických vied (PhD) z University of Pennsylvania.

Daria Zakharova vedie útvar pre Poľsko-Pobaltie na Európskom oddelení MMF a je vedúca misie pre Poľsko. Predtým viedla misie v Slovinsku, na Islande a na Slovensku. Jej výskumné záujmy zahŕňajú celý rad otázok, vrátane hospodárskeho rastu, fiškálnej a menovej politiky a inštitúcií a riadenia toku kapitálu. Má titul doktorky ekonomických vied (PhD) z University of Minnesota. Pred nástupom do MMF v roku 2000 pracovala ako pomocná analytička vo Federal Reserve Bank of Minneapolis.